

Termin komputer wcale nie jest aż tak powszechny, jak by się wydawało, przynajmniej w językach europejskich, choć samo słowo **computer** ma historię sięgającą XVII wieku:

computer (n.) 1640s, "one who calculates," agent noun from compute (v.). Meaning "calculating machine" (of any type) is from 1897; in modern use, "programmable digital electronic computer" (1945 under this name; theoretical from 1937, as Turing machine). ENIAC (1946) usually is considered the first...." (<http://www.etymonline.com/index.php?term=computer>)

Ciekawy cytat wskazuje, że w hierarchii marynarki wojennej USA *computer* stał niżej niż *assistant astronomer*:

"For instance, in an 1884 report of the U.S. Naval Observatory, a list of acknowledgements of assistance included these:

...Mr. Theo I. King throughout the year, in the grade of computer until April 20, 1897, and subsequently in the grade of assistant astronomer; Computer Frank B. Littell... Computer E. A. Boeger throughout the year; Computer G. K. Lawton ..."

(<http://english.stackexchange.com/questions/29470/etymology-of-computer-before-computer-referred-to-a-machine>)

W językach naszych południowych sąsiadów (i w czeskim, i w słowackim) do dziś utrzymuje się **počítač** od pojawienia się komputerów osobistych także jako *osobný počítač*. Termin *komputer/computer* stosowano raczej w prasie, zwłaszcza tzw. komputerowej. Dawniej kalkulatory mechaniczne także nazywano *počítač*, ale maszynę liczącą Schickarda nazywano podobnie jak w naszej literaturze: *počítacie hodiny* (czyli zegar liczący). Natomiast liczydło to *počítadlo*.

W językach byłej Jugosławii także najczęściej używanym terminem jest **računar/рачунар/računalo/računalnik** (od *računati* - rachować, obliczać). Informatyka to *računarstvo*.

Natomiast mimo tradycji RIADa (formalnie: ЕС ЭВМ - Единая система электронных вычислительных машин), a wcześniej komputerów Ural, Minsk, czy BESM w innych językach słowiańskich przeważają formy pochodzące od angielskiego *computer*. W bułgarskim **компютър**, w ukraińskim **комп'ютер**, w białoruskim **камп'ютар**, w rosyjskim **компьютер** (z użycia wychodzi **вычислитель**). Może tradycja produkcji komputerów Razdan i Nairi przyczyniła się do utrzymania w ormiańskim własnego słowa համակարգիչ (w transkrypcji: [hamakar'khitʃ], pochodzącego od *hamakargel* – porządkować, systematyzować).

Oczywiście Węgrzy dawno by się rozpuścili w morzu Słowiańszczyzny, gdyby na wszystkie wyrażenia międzynarodowe nie wymyślili swoich własnych. W odniesieniu do informatyki nie zmienił tego nawet John von Neumann (zwłaszcza zza oceanu a potem z zaświatów): **számítógép** - czyli maszyna licząca, ale aktywnie, od *számítás* - obliczanie i *gép* – maszyna; **számológép** - liczydło/kalkulator też pochodzi od maszyny liczącej, ale „mniej aktywnie”, od *számolás* – liczenie. Użycie w węgierskim słowa *komputer/computer* brzmi sztucznie (żartobliwie można powiedzieć, że ktoś, to tak mówi, pracuje w międzynarodowej korporacji prawniczej). Informatyka to *számítástechnika* – czyli technika obliczeniowa. Używane jest słowo *informatika*, ale w znaczeniu informatologii (nauki o informacji).

Podobne jest nastawienie innych ludów ugrofińskich: w estońskim komputer to **arvuti** (*arvutama* – obliczać). Perspektywicznie do tworzenia swojego terminu poszli Finowie, nie poprzestając na

obliczeniach, ale sięgając po przetwarzanie informacji: komputer po fińsku to **tietokone** (od *kone* - maszyna i *tieto* – informacja).

W hiszpańskim (kastylijskim) komputer to **el ordenador**, podobnie jak francuski **ordinateur** od łacińskiego **ordinator** - "ten, kto porządkuje, urządza, ustanawia" (wg Elektronicznego Słownika Łaciny Średniowiecznej <http://scriptores.pl/elexicon/pl/lemma/ordinator>).

Natomiast Ameryka Łacińska używa bliższego etymologii angielskiej słowa **computador**, za to w dwóch formach - żeńskiej **la computadora** i męskiej **el computador**.

Opr. T. Kulisiewicz, 9 sierpnia 2016

Uzupełnienie z poczty – 10.08.2016

Po chorwacku "računalo",
po serbsku "računar" (cyrylicą)
po słoweńsku: "računalnik"
po macedońsku ""smetač" (cyrylicą)

W Bośni i Hercegowinie w zasadzie używają "kompjuter" zapisanego w ich rozszerzonej cyrylicy, stosują też wersje serbskie, chorwackie - ale tam wybór słowa jest deklaracją polityczną, podobnie jak "kompjuter" albo "kompjutor" w serbsko-chorwackim, który miał być wspólnym językiem SFRJ, ale teraz jest w zaniku i jeśli ktoś deklaruje, że go używa, to traktowany jest jako wyraziciel nostalgii za "starymi dobrymi czasami Marszałka" :)

Nie wiem, jak jest w Czarnogórze, bo ... nie ma wersji Wikipedii w czarnogórskim. Jest zresztą ciekawszy problem z samym językiem: mimo deklaracji polityczno-urzędowych (w tym konstytucji Czarnogóry z 2007 r., w której określono, że językiem urzędowym jest czarnogórski oraz rozporządzenia ministra edukacji z 2009 r. wprowadzającego alfabet czarnogórski); większość językoznawców uważa, że "przepisy prawne nie są naukowymi kryteriami służącymi klasyfikacji kodów językowych" i tak podobnie jak bośniacki jest to jeden z "czterech standardowych wariantów serbochorwackiego języka policentrycznego"

Jeszcze gorzej jest z Kosowem, bo mimo uznania go przez 105 państw, w tym przez Polskę, nadal nie jest uznawane w oficjalnych dokumentach ONZ i występuje jako autonomiczny region Serbii pod zarządem międzynarodowym. Nie ma nawet oficjalnego kodu ISO: "Kosovo is not listed as an ISO standard country. The unofficial 2 and 3-digit codes are used by the European Commission and others until Kosovo is assigned an ISO code." Nie widać też oficjalnej Wikipedii kosowskiej, używają albańskiej. A na komputer stosują albańskie słowo "kompjuter"